

Limfjorden – et vigtigt farvand for vikingerne – 4. klasse

Teori

Vikingetidens søfart

Mod slutningen af oldtiden blev Limfjorden et vigtigt farvand for den skibsfart, som forbandt Limfjordsegnene med både det øvrige Danmark og med Vesteuropa og Norge. Foruden den østlige åbning var der også adgang til fjorden fra vest. Åbningen holdt frem til ca. år 1100, hvor Agger Tange sandede til. Sløjkanalen, der i dag er et mindre vandløb nordvest for Fjerritslev, udgjorde en tredje åbning mellem Vesterhavet og Limfjorden. Geologiske undersøgelser tyder på, at denne forbindelse sandede til omkring Kristi fødsel, så vikingerne må have rullet deres både over en smal tange. Da fjordens tre sejlruiter mødte hinanden ved Aggersborg, ville trafikken ad den nordlige åbning give den store vikingeborg en strategisk placering. Man har dog ikke arkæologisk dokumentation for at Aggersborg har haft denne betydning.

I eller nær Aalborg er der fundet brudsølv og arabiske sølvmonter fra vikingetiden, som vidner om kontakter til og plyndringer mod fjerne egne. Dette viser at Limfjorden havde en særlig betydning som handelsvej og vandvej for flåden. Hvor Nibe Bredning møder Halkær Bredning, lå der i vikingetiden en handels- og håndværksplads med tilhørende naturhavn. Ved pladsen er fundet en række grave, hvor de gravlagte lå i en stammebåd. Fund af vægtlodder og vægte fortæller om handelsaktiviteter på pladsen, mens jernslagge, støberester, bronzebarrer og en gulddråbe viser, at der også foregik forskellige typer af metalforarbejdning.

Pladsen blev opgivet i begyndelsen af 1100-tallet, måske som følge af at Aalborg fik en mere fremtrædende rolle.

Vikingerne skibe

Skibene havde en stor betydning for vikingerne. Det var dette fartøj, som gjorde det muligt at rejse ud i verden på togt men også for at handle med fjerne egne. Man ved, de har rejst så fjernt, som til den nordamerikanske kyst i vest og til Bagdad i øst. Vikingerne formål med at sejle ud i verden har haft flere formål - enten for at føre krig, plyndre, handle eller bosætte sig. De kunne også være lejesoldater, diplomater, pengeafpressere og opdagelsesrejsende. Læs meget mere om vikingernes togter på Nationalmuseets hjemmeside: <https://natmus.dk/historisk-viden/danmark/oldtid-indtil-aar-1050/vikingetiden-800-1050/togter/>

Vikingerne havde forskellige typer af skibe. De brugte krigsskibe, når de skulle på togt. Fordelen ved krigsskibet er det lange, smalle skrog, som vikingerne kunne drive frem både ved at bruge sejl,

men også ved at bruge årerne. Pga. årerne kunne skibene manøvreres frit i en kampsituation, og de kunne føres ind gennem floder på togt. Masten og sejlet kunne lægges ned, og fordi skibene havde en flad bund, kunne de komme hurtigt og næsten uset ind på de fjendtlige strande.

Handelsskibene var til forskel for krigsskibene kortere og bredere. Handelsskibene havde ingen årer, men blev drevet frem af sejlet. De var ikke lige så hurtige som krigsskibene, men kunne bære en større last. De havde mindre handelsskibe, som de brugte til de indre danske farvande, mens de store havgående fragtskibe kunne sejle under de barske forhold i fx Nordatlanten.

Sansenavigation

Vikingerne var dygtige sømand. De var gode til at arbejde sammen om sejladsen, og de var dygtige til at navigere på havet. De brugte sansenavigation, hvor man navigerer og styrer sit skib ved at bruge sine sanser. Ofte skete sejladsen tæt ved kysten eller flodbredden, og her var det vigtigt, man kendte til området. Her brugte styrmanden synet, og han var særlig opmærksom på sømærker og kendetegn på land fx særlige træer, gravhøje, bjerge, fjorde, søer, bebyggelser mm. I ukendt farvand tog man ofte en lokalkendt mand med ombord, som kendte områdets sejlforhold.

Andre ting vikingerne kunne holde øje med var dyrene. Hvalerne finder fx føde på bestemte strømsteder og fuglene flyver kun en vis afstand fra land. Vikingerne kunne finde på selv at medbringe fugle. Når fuglene blev sluppet fri, ville de instinktivt søge mod land. Vikingerne brugte også solen, når de skulle finde vej. Med solens hjælp var vikingerne i stand til at finde verdenshjørnerne ud fra dens placering på himlen. Om natten var Nordstjernen et godt pejlemærke. Jordaksen peger nemlig tæt på Nordstjernen. Derfor står Nordstjernen næsten stille på himlen, mens de andre stjerner drejer omkring den imod urets retning. En udfordring har dog været de lyse nætter i Norden, hvor det kan være svært at observere stjernerne.

Togter og handel i vikingetiden

Vikingerne drog både ud på togt for at plyndre men også for at handle med andre. Men vikingerne kunne også rejse ud i verden med andre formål afhængigt af, hvor de kom frem.

Overgangen til kristendom

På den store Jellingesten står der: "Harald konge bød gøre disse kumler efter Gorm sin fader og efter Thyra sin moder - den Harald som vandt sig Danmark al og Norge og gjorde danerne kristne". Man kalder den store Jellingesten for Danmarks dåbsattest, dels fordi navnet Danmark optræder for første gang på skrift (runeskrift), og dels fordi inskriptionen fortæller, at nu var Danmark et kristent land. Man har dog med metaldetektor fundet spor fra kristendommen før opførelsen af Jellingestenen i form af smykkevedhæng formet som kors. Vi må derfor gå ud fra, at kristendommen allerede eksisterede i Danmark.

Da Danmark overgik til kristendommen, var det ikke kun et spørgsmål om tro men også om politik. I de store riger udenom Danmark, var de kristne herskere og kirken en stor magt. Det var på denne tid lovprist at erobre lande, hvis man havde til formål at gøre indbyggerne i landet kristne. Man kan derfor se Harald Blåtands dåb som en politik taktik for at holde sig på god fod med den tyske kejser og ærkebispesædet i Hamborg-Bremen. På længere sigt betød overgangen til kristendommen en styrkelse af de danske kongers magtposition.

Fagord:

- **Edda:** eddadigtene er en digtsamling med fortællinger fra nordisk mytologi og nordiske heltesagn (skjaldekvad). Den ældre Edda og Den yngre Edda (Snorres Edda) er vores hovedkilde til viden om nordisk mytologi.
- **Hird:** en vikingekonge eller -stormands svorne og loyale krigere og livvagter.
- **Nidding:** Nidding er betegnelsen for en person, der er skyldig i at have gjort eller udført nid, dvs. en ugerning. Man kan derfor sammenligne en nidding med en "usling" eller "kriminell".
- **Sansenavigation:** er en navigationsform, der udnytter sanserne til at finde vej (syn mv.).
- **Sejd:** er en særlig form for magi i nordisk religion fra før kristi fødsel. Sejden blev udført af kvinder. En kvinde der udfører sejd, kaldes en vølse. En vølse kunne fremføre spådomme. Sejden opfattes som en nordisk variant af shamanismen.
- **Skjald:** er en professionel historiefortæller i vikingetiden.
- **Skjaldekvad:** er digte, der er lavet til at hylde konger eller andre betydningsfulde personer.
- **Snorre:** Snorre eller Snorre Sturlason eller Snorri Sturluson var en islandsk høvding, forfatter og skjald. Han havde storpolitisk indflydelse i sin samtid som medlem af Altinget, men er i dag mest kendt som forfatter til Snorres Edda og et antal andre værker.